

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๘
๒๐/๐๓/๕๕

ศิลปวัฒนธรรมศาสตร์

สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
๕๑ หมู่ ๕ ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๑๐๐๐

อ.ปราโมทย์ สุวรรณ

บารมี ๑๐ ทศ กับมหาเวสสันดร

คำว่า บารมี มาจากคำว่า ปุร แปลว่า เป็นการทำให้เต็ม, ให้พร้อม, ได้สมบูรณ์, (คือ ให้ดีนั่นเอง)

บารมี ๑๐ ทศ

- ๑) ทานบารมี ทรงบริจาคทรัพย์สิน ช้าง ม้า ราชรถ พระกุมารทั้งสองและพระมเหสี (ช่วยเหลือด้วยความบริสุทธิ์)
- ๒) ศิลบารมี ทรงรักษาศีลอย่างเคร่งครัด ระหว่างทรงผนวชอยู่ ณ เขาวงกต (ควบคุมได้ตลอด)
- ๓) เนกขัมมบารมี ทรงครองเพศบรรพชิตตลอดเวลาที่ประทับ ณ เขาวงกต (หลีกเลี่ยงอย่างบริสุทธิ์)
- ๔) ปัญญาบารมี ทรงบำเพ็ญกัมมัฏฐานตลอดเวลาที่ทรงผนวช (คิดแต่ธรรมที่เป็นกุศล)
- ๕) วิริยบารมี ทรงปฏิบัติธรรมมิได้ย่อหย่อน (มีแต่ความเพียรที่มีความสุขอย่างต่อเนื่อง)
- ๖) สัจจบารมี ทรงลั่นพระวาจาขอกุมารให้ชูชก เมื่อพระกุมารหลบหนีก็ทรงติดตามมาให้ (ใจกับปากตรงกัน)
- ๗) ขันติบารมี ทรงอดทนต่อความยากลำบากต่าง ๆ ขณะเดินทางมายังเขาวงกต และตลอดเวลาที่ประทับ ณ ที่นั่น แม้เมื่อทอดพระเนตรเห็นชูชกเขียนดีพระกุมารอย่างทารุณก็ทรงข่มพระทัยไว้ได้ (อดทนอย่างมีสติ)
- ๘) เมตตาบารมี เมื่อพราหมณ์เมืองกลิงกราชบุรุษมาทูลขอช้างปัจจัยนาเคนทร์ เพราะเมืองลิงกราชบุรุษฝนแล้ง ก็ทรงพระเมตตาประทานให้ และเมื่อชูชกมาทูลขอสองกุมารโดยอ้างว่าตนได้รับความลำบากต่าง ๆ พระองค์ก็มีเมตตาประทานให้ด้วย (ให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ)
- ๙) อุเบกขาบารมี เมื่อทรงเห็นสองกุมารถูกชูชกเขียนดีวิงวอนให้พระองค์ช่วยเหลือพระองค์ก็ทรงบำเพ็ญอุเบกขา คือ ทรงวางเฉยเพราะทรงเห็นว่าได้ประทานเป็นสิทธิ์ขาดแก่ชูชกไปแล้ว (รู้วิธีข่มใจหาผู้เสมอเหมือนมิได้)
- ๑๐) อธิษฐานบารมี คือ ทรงตั้งมั่นที่จะบำเพ็ญบารมี เพื่อให้สำเร็จพระโพธิญาณเบื้องต้น แม้จะมีอุปสรรคก็มีได้ทรงย่อท้อ จนพระอินทร์ต้องประทานความช่วยเหลือต่าง ๆ เพราะตระหนักพระทัยอันแน่วแน่ของพระองค์ (หาผู้ตั้งใจจริงตั้งพระองค์มิได้)

บารมี ๑๐ ทศ นั้นเป็นพุทธคำรัสที่สมเด็จพระบรมศาสดาได้ตรัสไว้กับภิกษุสงฆ์สองหมื่นรูปที่นิโครธาราม กรุงกบิลพัสดุ์ เพราะปรารถนาฝนโบกขรพรรษ เป็นเหตุให้ทรงตรัสพระเวสสันดรชาดก

เวสสันดรชาดกนี้ เป็นเรื่องใหญ่ที่ยืดยาว ท่านจึงจัดรวมไว้ในมหานิบาตชาดก รวมเรื่องใหญ่ ๑๐ เรื่อง ที่เรียกกันว่า ทศชาติ แต่อีก ๕ เรื่องเหตุใดจึงไม่เรียกว่ามหาชาติ คงเรียกแต่เวสสันดรชาดกเรื่องเดียวว่า มหาชาติ ข้อนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพโปรดประทานอธิบายว่า พุทธศาสนิกชนชาวไทยตลอดจนประเทศใกล้เคียงนับถือกันมาแต่โบราณว่า เรื่องมหาเวสสันดรชาดกสำคัญกว่าชาดกเรื่องอื่น ๆ ด้วยปรากฏบารมีของพระโพธิสัตว์บริบูรณ์ในเรื่องมหาเวสสันดรชาดกทั้ง ๑๐ อย่าง จึงเรียกกันว่า มหาชาติ และพันเอกพระสารสาสน์พลชั้นตรี กล่าวไว้ พระโพธิสัตว์ในกำเนิดพระเวสสันดรนั้นได้สร้างแบบของมนุษย์ที่สมบูรณ์และหมายถึง ผู้ก้าวถึงขั้นสูงสุดแห่งการดำเนินในทางวิวัฒนาการ อันนำไปสู่ความเต็มเปี่ยมทางจริยธรรมและความรู้เหมาะแก่การข้ามพ้นโอฆะแห่งสุดท้าย ซึ่งจะแยกออกเสียได้จากการเกิดเป็นเทวดา เพราะเหตุนี้กำเนิดสุดท้ายจึงได้นามว่า “มหาชาติ”

การที่เรียกมหาเวสสันดรชาดกว่า “มหาชาติ” นี้ พุทธศาสนิกชนชาวไทยของเรานิยมเรียกว่า และเป็นที่ยอมรับกันมาแต่สมัยกรุงสุโขทัยราชธานี เพราะปรากฏตามศิลาจารึกสมัยสุโขทัย หลักที่ ๑ ที่เรียกว่าจารึก “นครชุม” ซึ่งจารึกไว้เมื่อ พ.ศ. ๑๕๐๐ ในรัชสมัยพญาลิไทย (พระมหาธรรมราชาที่ ๑) มีกล่าวไว้ว่า “ธรรมเทศนา อันเป็นต้นว่า พระมหาชาติหากคนสวดแห่มาได้เลย” เช่นนี้แสดงให้เห็นว่า การมีเทศน์มหาเวสสันดรชาดกหรือมหาชาตินี้ พุทธศาสนิกชนชาวไทยนิยมมีเทศน์กันมานานแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี

ความยิ่งใหญ่แห่งบารมี ๑๐ ทศขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือ การสร้างคุณงามความดีของมวลมนุษย์ให้สมบูรณ์ ซึ่งกว่าพระองค์จะก้าวสู่ความสำเร็จก็ต้องต่อสู้กับพญามารทั้งหลายก็เพื่อประโยชน์สุขแห่งมนุษยชาติทั้งปวงนั่นเอง

**ชีวิต มีบวก มีลาบ มีลด
และมีเพิ่ม สิ่งที่ต้องคงเดิม
คือ กำลังใจ (ทุกฝ่าย)**

หมายเหตุ ในวันที่ 30 สิงหาคม 2549 สำนักศิลปวัฒนธรรมและพัฒนาชุมชนจะจัดเทศน์มหาชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี